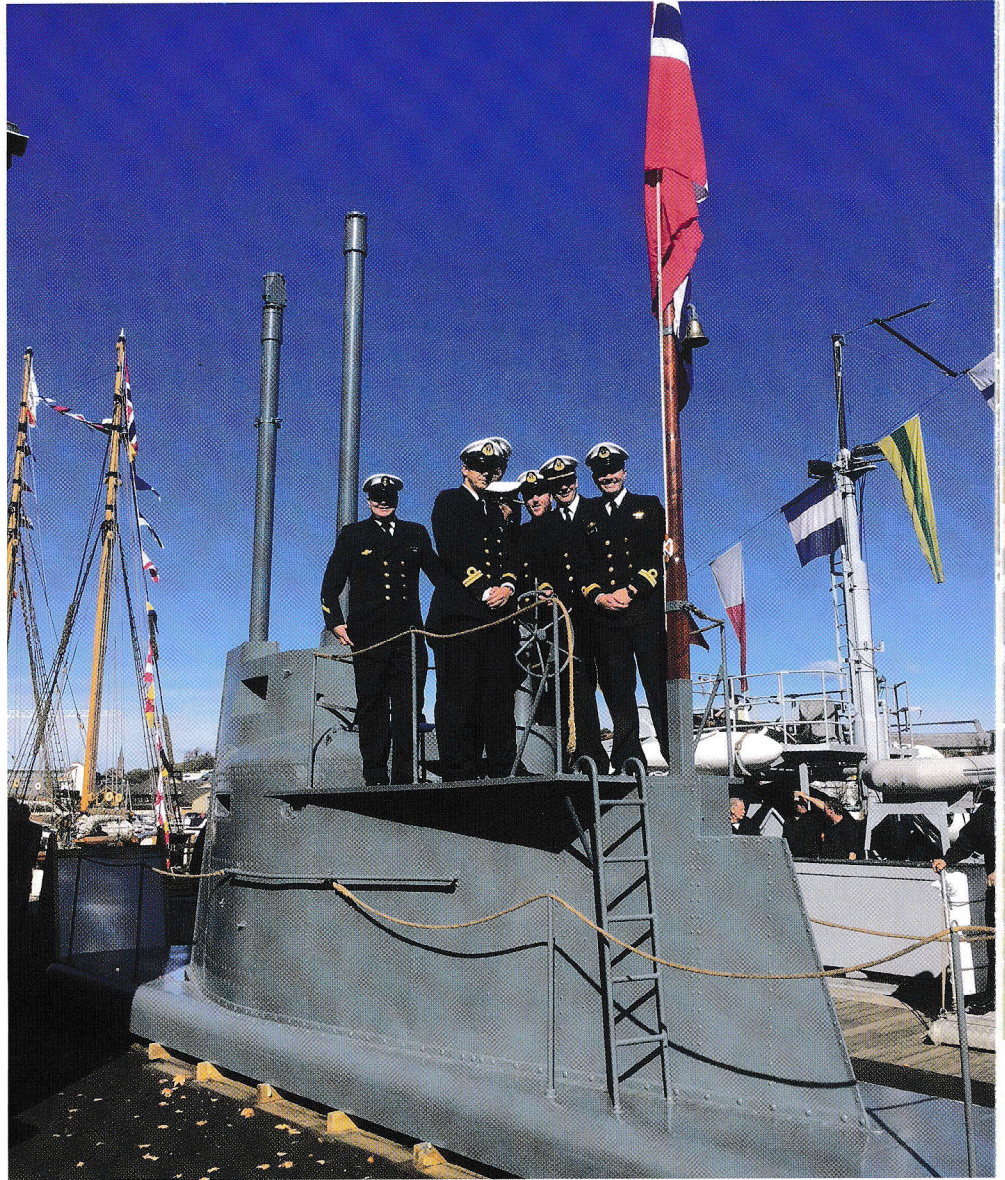


Norges første ubåt- stasjon

Teie Ubåtstasjon var i en elendig forfatning da Loggen kystlag fant et sentralt sted å være i Tønsberg i 1991. Etter lang tids dugnadsinnsats framstår området som en perle. Kystlaget inviterte Ubåtvåpenet på besøk i forbindelse med hundreårsjubileet.



Offiserer på det bevarte tårnet på den første ubåten «Kobben»/A1 under jubileet på Teie i 2018. Foto: Astrid Lia.

Tønsberg Kystkultursenter drives av Loggen kystlag. Deler av kystkultursenteret omfatter bygninger og kaier som, i tillegg til Teie Hovedgård, utgjorde Teie Ubåtstasjon i perioden 1918 – 1940. Som forvaltere av området har Loggen kystlag sett det som sitt ansvar å ta vare på og formidle historien om Norges første landbaserte stasjon for Ubåtvåpenet. I 2018 feiret vi hundreårsjubileum for Teie Ubåtstasjon.

I Tønsberg er det liten generell kunnskap og «hukommelse» blant folk om at det lå en ubåtstasjon midt i Tønsberg og at ubåter var et

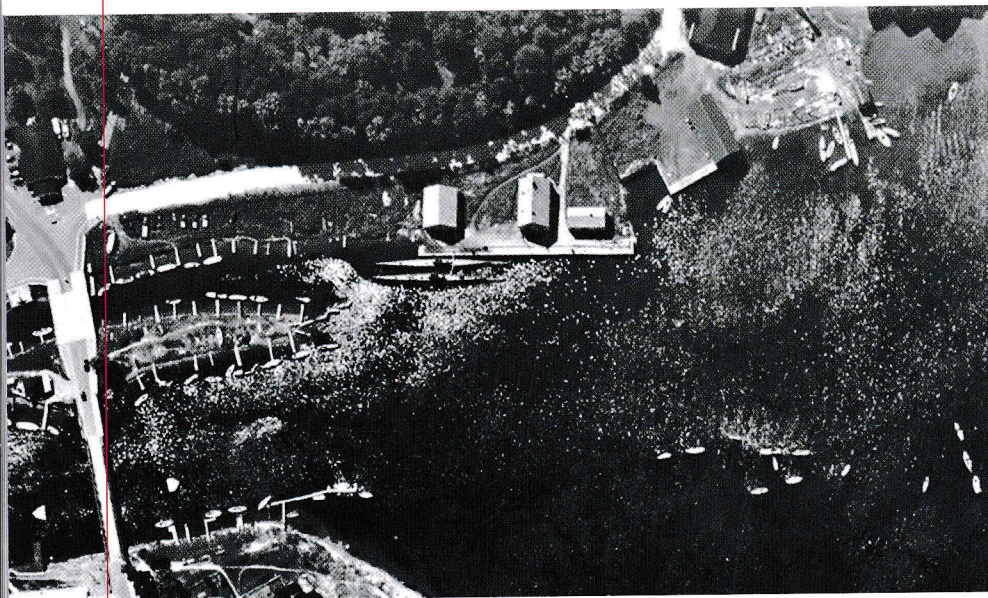
vanlig syn på byfjorden. Det ble tatt kontakt med Marinemuseet i Horten for å finne informasjon. Det viste seg at museet satt på et omfattende dokumentasjonsmateriale – fullstappede permer av dokumenter og bilder, samlet for en del år siden av Kommandør Sven Andreas Hansen. Denne dokumentasjonen, og ikke minst det omfattende fotomaterialet, var utrolig viktig som grunnlag for å kunne formidle Teie Ubåtstasjons historie.

Ubåtvåpenet etableres

Norge fikk sin første ubåt, «Kobben», i 1909. Dette ble opptakten

til Undervannsbåtvåpenet, også kalt Ubåtvåpenet. I tillegg til «Kobben», ble det bestilt fire nye ubåter i den såkalte A-klassen fra Tyskland. Tre av disse (kalt A2, A3 og A4) ble levert våren 1914. Den siste, A5, ble etter krigsutbruddet beslaglagt i Tyskland. «Kobben» fikk betegnelsen A1. Den første leder for Ubåtvåpenet var kaptein Carsten Tank-Nielsen, som ble sentral i etablering av Teie Ubåtstasjon og stasjonens første sjef.

I perioden 1914 – 1918 var ubåtene i krigsberedskap som nøytralitetsvern sammen med andre av marinens krigsfartøy. Den ombygde dampkorpvetten «Ellida» fungerte som verk-



Flyfoto fra 30-tallet av Teie Ubåtstasjon, med ubåter ved kai.

sted- og moderfartøy for ubåtene. Fra august 1914 var Melsomvik i Vestfold base for Ubåtvåpenet, men problemer med blant annet isforhold førte til at «Ellida» allerede i februar 1915 ble flyttet til Husø utenfor Tønsberg. Flere forhold som strategisk plassering, forsyninger, trivsel for mannskapene og kostnader medførte et ønske om en fast landstasjon.

I 1916 kjøpte staten, etter initiativ fra Carsten Tank-Nielsen, Teie Hovedgård av Tønsberg kommune og strandeiendommen mot Kanalen av Tønsberg Bryggeri. Hovedbygningen på Teie ble bygget om til kontorer, messe og losji for offiserene, mens mannskapene holdt til i en sidebygning. Nede ved Kanalen, i området som nå tilhører kystkultursenteret, ble så tre murbygninger oppført – ladestasjon, verkstedbygning og torpedomagasin. Disse har for øvrig samme betegnelser i dag.

Byggingen av ubåtstasjonen ble påbegynt i 1917. Ladestasjonen ble først ferdig, og ubåtene kunne derfor lades om natten samtidig som de øvrige byggearbeidene pågikk. Fullføring av kaianlegg, verkstedbygning, torpedomagasin og ombygging av hovedgården ble utført i 1918.

I 1918 sto Teie Ubåtstasjon ferdig, og 12. september ble mannskap og materiell flyttet fra støtteskipet

«Ellida» til Teie Ubåtstasjon. Formelt sett fikk ubåtstasjonen status som fartøy: 12. september klokken 12 ble kommandoen på «Ellida» strøket og kommandoflagg heist på Teie. I årene 1918 og fram til april 1940, var Teie base for ubåtene. Her foregikk opplæring og trening, og stasjonen var utrustningsbase for tokt. Mange utførte sin militærtjeneste her.

Den første ubåten, «Kobben»/A1, gikk ut av tjeneste og ble hugget opp. Imidlertid ble den ikke glemt. Tårnet ble bevart, og i årene fra 1933 til 1940 hadde det en sentral plass på Teie. Mange fotografier viser at det tydeligvis var veldig populært å la seg avfotografere foran tårnet.

I forbindelse med hundreårsjubileet som Loggen kystlag arrangerte i samarbeid med Norsk Ubåtforening, Tønsberg kommune, fikk vi låne tårnet tilbake til Teie av Marinemuseet. Denne gang ble det tatt bilder foran og ikke minst oppe på tårnet, som bildet av ubåtsoffiserene viser.

Senket under krigen

I 1940 var «A2», «A3» og «A4» stasjonert ved Teie Ubåtstasjon. Tidlig om morgenen 9. april gikk fartøyene ut Kanalen i Tønsberg til angitte felt. «A2» kom i trefning med tyske krigsskip og ble skadet. Den drev



Ubåter ved kai foran Ladestasjonen. Foto: Marinemuseet.

inn mot Vallø, ble brakt flått og gikk så for egen maskin til Teie 10. april. «A3» og «A4» kom ikke i trefning, og gikk tilbake til Teie. Etter klargjøring (lading av batterier etc.) gikk de 10. april til Kjøpmannskjær ved Vrengen mellom Nøtterøy og Tjøme og derfra videre til Verksbukta i Vestfjorden.

På grunn av stor flyaktivitet, besluttet skipssjefene å senke båtene på fem meters dybde i Sauholmsundet. De ble liggende med tårnene over vann, de ble kamuflert med busker. Besetningene ble innkvartert på gårder i nærheten. Den 12. april ble båtene hevet igjen og forflyttet tilbake til Verksbukta der de lå for anker. Om bord trodde de at de var oppdaget av tyskerne og heiste hvitt flagg. Disse ble hengende til de senket båtene selv natten mellom 15. og 16. april. Teie Ubåtstasjon ble evakuert. Tyskerne forsøkte for øvrig senere å heve båtene, uten hell. Det ble først gjort etter krigen. Etter krigen hadde ikke marinen behov for ubåtstasjonen lenger, og eiendommen ble solgt tilbake til Tønsberg kommune.

I 1991 ble Stiftelsen Teie Ubåtstasjon opprettet med Loggen kystlag som sentral aktør. Stiftelsen endret senere navn til Stiftelsen Tønsberg Kystkultursenter etter at området ble utvidet med flere bygninger og kaier. I dag eier stiftelsen området og kystlaget driver det. Bygningene ble opprinnelig overtatt i veldig dårlig forfatning, men etter mye dugnadsinnsats og arbeid, kunne Teie Ubåtstasjon fremvises med bygninger og område i god stand. |